

הדדיות ריבועית

הגדרה: סימן לז'נדר:

$$\left(\frac{a}{p}\right) = \begin{cases} 1, & \exists x \neq 0, x^2 \equiv a \pmod{p} \\ 0, & \text{if } a = 0 \\ -1, & \text{else} \end{cases}$$

תזכורת קצרה על תכונות של סימן לז'נדר:

קריטריון אוילר:

$$\left(\frac{a}{p}\right) \equiv a^{\frac{p-1}{2}} \pmod{p}$$

הוכחה: אם $p|a$ אז הכל ברור, כעת נניח $a \not\equiv 0 \pmod{p}$. נתבונן ברשימת כל השאריות הלא-אפסיות מוד p :

$$1, 2, \dots, p-1$$

ננסה לזווג את כל המספרים ברשימה לזוגות (x, y) כך ש- $xy \equiv a \pmod{p}$. אם הצלחנו לזווג את כל השאריות באופן הרצוי, אז נקבל:

$$(p-1)! \equiv a^{\frac{p-1}{2}} \pmod{p}$$

אבל (!) הזיווג לא תמיד קיים. ברור שלכל x ניתן למצוא y , אבל יתכן ש- x הוא הזוג של עצמו. אם לא קיים זוג מהצורה (x, x) , אז a אינו שארית ריבועית. סך הכל קיבלנו שאם a שארית לא ריבועית, אז ניתן לזווג את כל השאריות הלא-אפסיות לזוגות, כך שהמכפלה בכל זוג היא a . לכן, מתקיים:

$$a^{\frac{p-1}{2}} \equiv (p-1)! \equiv -1 \pmod{p}$$

אם a זו שארית ריבועית, אזי קיימים בדיוק שני פתרונות למשוואה $x^2 \equiv a \pmod{p}$. נסמן אותם r_1, r_2 . ברור ש- $r_1 \equiv -r_2$. את כל השאריות ששונות מ- r_1, r_2 , ניתן לזווג לזוגות (x, y) כפי שרצינו ממקודם. נשאר עם זוג אחרון (r_1, r_2) , שהמכפלה בו היא $-a$, כי $r_1 \cdot r_2 \equiv -r_1^2 \equiv -a$. סך הכל קיבלנו שאם a שארית ריבועית, ניתן לחלק את כל השאריות הלא-אפסיות לזוגות, כך שהמכפלה בכל זוג שווה a , למעט זוג אחד, בו המכפלה היא $-a$. לכן, מתקיים:

$$\blacksquare a^{\frac{p-1}{2}} \equiv -(p-1)! \equiv 1 \pmod{p}$$

נציין שתי מסקנות חשובות מקריטריון אוילר שנשתמש בהן בחלק מההוכחות.

מסקנה 1: סימן לז'נדר כפלי, כלומר:

$$\left(\frac{ab}{p}\right) = \left(\frac{a}{p}\right) \cdot \left(\frac{b}{p}\right)$$

הוכחה: ברור ישירות מקריטריון אוילר.

$$\square \left(\frac{ab}{p}\right) \equiv (ab)^{\frac{p-1}{2}} \equiv a^{\frac{p-1}{2}} \cdot b^{\frac{p-1}{2}} \equiv \left(\frac{a}{p}\right) \cdot \left(\frac{b}{p}\right)$$

מסקנה 2:

$$\sum_{a=0}^{p-1} \left(\frac{a}{p}\right) = 0$$

הוכחה: כל שארית ריבועית היא שורש של הפולינום $x^{\frac{p-1}{2}} + 1$, וכל שארית ריבועית (ששונה מ-0) היא שורש של הפולינום $x^{\frac{p-1}{2}} - 1$. לפולינום ממעלה $\frac{p-1}{2}$ יש לכל היותר $\frac{p-1}{2}$ שורשים, לכן לשני הפולינומים יחד יש לכל היותר $p-1$ שורשים, שזו בדיוק כמות השאריות הלא אפסיות. לפיכך, נקבל שבדיוק חצי מהשאריות הן ריבועיות, וחצי לא ריבועיות. מכאן נובע שהסכום 0, כיוון שחצי מהמחזורים הם 1 וחצי הם -1. \square

עכשיו אנחנו מוכנים לנסח את המשפט!

משפט ההדדיות הריבועית:

יהיו p, q ראשוניים אי-זוגיים אזי מתקיים:

$$\left(\frac{p}{q}\right) \left(\frac{q}{p}\right) = (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}}$$

נספח למשפט. לכל ראשוני אי-זוגי p מתקיים ש-

$$\left(\frac{2}{p}\right) = (-1)^{\frac{p^2-1}{8}}$$

הוכחה ראשונה:

נתחיל מלהסביר את המוטיבציה להוכחה של הנספח. אנחנו רוצים לחשב את $2^{\frac{p-1}{2}}$. בעזרת משפט פרמה אנחנו יודעים להעלות דברים בחזקת $p-1$ ולכן בשביל לחשב את $\left(\frac{2}{p}\right)$ אנחנו רוצים להמציא מספר שהוא $\sqrt{2}$ ולהעלות אותו בחזקת p . בשביל זה נעבור למרוכבים! כמובן.

נשים לב ש- $\sin \frac{\pi}{4} = \cos \frac{\pi}{4} = \frac{1}{\sqrt{2}}$ ולכן $\sqrt{2} = \zeta_8 + \zeta_8^{-1}$, כאשר ζ_8 הוא שורש יחידה מסדר 8. זה הרעיון.

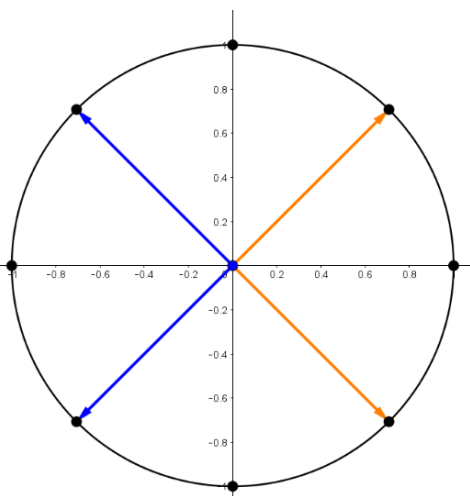
באופן יותר מסודר, אנחנו נעבוד ב- $\mathbb{Z}[\zeta_8]$, אלה מספרים מהצורה

$$\sum_k a_k \zeta_8^k$$

כאשר a_k שלמים. נסתכל על $\mathbb{Z}[\zeta_8]$ מוד p , כלומר נגדיר יחס שקילות: נגיד ש- $m, k \in \mathbb{Z}[\zeta_n]$ שקולים מוד p , אם קיים $z \in \mathbb{Z}[\zeta_n]$ כך ש- $m - k = p \cdot z$.

מתברר שעבור m, n שלמים, הם שקולים מודולו p ב- $\mathbb{Z}[\zeta_8]$ אם ורק אם הם שקולים מודולו p בתור שלמים רגילים. מסקנה מהעובדה הזו היא שלהסתכל מוד p על מספר ב- $\mathbb{Z}[\zeta_8]$ זה כמו להסתכל מוד p על ה- a_i שלו (המקדמים של שורשי היחידה).

ההוכחה של העובדה לא לגמרי אלמנטרית, ולכן נשמור את ההוכחה עד שנסיים את הוכחת המשפט שלנו. בכל אופן, מקווה שהניסוח של הטענה ברור, הגיוני ואמין.

הוכחת הנספח. נסמן $\tau = \zeta_8 + \zeta_8^{-1}$ (באיור τ הוא סכום הווקטורים הכתומים). נחשב את $\tau^p \bmod p$ בשתי דרכים. ראשית, קל לראות ש-

$$\tau^p \equiv \zeta_8^p + \zeta_8^{-p} \bmod p$$

כמובן ש- ζ_8^p תלוי ב- p מוד 8. אם $p \equiv 1 \bmod 8$ אז $\zeta_8^p \equiv \zeta_8$ ולכן $\tau^p \equiv \tau$. אם $p \equiv -1 \bmod 8$ אז $\zeta_8^p \equiv \zeta_8^{-1}$ ושוב $\tau^p \equiv \tau$. אם $p \equiv 3, 5 \bmod 8$, אז $\zeta_8^p \equiv -\zeta_8$ או $\zeta_8^p \equiv -\zeta_8^{-1}$, בהתאמה, ובשני המקרים

מקבלים $\tau \equiv -\tau$. יש דרך קצרה לרשום את כל המקרים בנוסחה אחת, מתקיים ש-

$$\tau^p \equiv (-1)^{\frac{p^2-1}{8}} \cdot \tau \pmod{p}$$

עכשיו נחשב את τ^p בדרך אחרת. נשים לב ש- $\zeta_8 = \frac{\sqrt{2} + \sqrt{2}i}{2}$ ולכן $\tau = \sqrt{2}$. נובע ש-

$$\tau^p = \tau \cdot (\tau^2)^{\frac{p-1}{2}} = \tau \cdot (2)^{\frac{p-1}{2}} \equiv \tau \left(\frac{2}{p}\right) \pmod{p}$$

נשווה בין שתי הזהויות שהוכחנו ונקבל:

$$\blacksquare \left(\frac{2}{p}\right) \equiv (-1)^{\frac{p^2-1}{8}}$$

ננסה להכליל את הרעיון של ההוכחה לנספח, להוכחה של המשפט הכללי. במקום לעבור ב- $\mathbb{Z}[\zeta_8]$ אנחנו נעבור ל- $\mathbb{Z}[\zeta_p]$. ההכללה של τ היא הסכום הבא, שנקרא סכום גאוס:

$$G = \sum_{i=1}^{p-1} \left(\frac{i}{p}\right) \zeta_p^i$$

שוב, נחשב את $G^q \pmod{q}$ בשתי דרכים שונות. כמו מקודם, בפעם הראשונה נפתח עם בינום:

$$\begin{aligned} G^q &\equiv \sum_{i=1}^{p-1} \left(\frac{i}{p}\right)^q \zeta_p^{qi} \pmod{q} \equiv \sum_{i=1}^{p-1} \left(\frac{q^2 i}{p}\right)^q \zeta_p^{qi} \pmod{q} \\ &\equiv \sum_{t=1}^{p-1} \left(\frac{t}{p}\right) \cdot \left(\frac{q}{p}\right) \zeta_p^t \equiv \left(\frac{q}{p}\right) G \pmod{q} \end{aligned}$$

עכשיו נחשב בדרך האחרת. כמו בהוכחה של הנספח, כל פעם נוציא G^2 מחוץ לסוגריים. ראשית נחשב את G^2 :

$$G^2 = \sum_{i,j=1}^{p-1} \left(\frac{ij}{p}\right) \zeta_p^{i+j}$$

נסמן $j = ic$ ונקבל ש-

$$\begin{aligned}
G^2 &= \sum_{c=1}^{p-1} \binom{c}{p} \sum_{i=1}^{p-1} \zeta_p^{i(1+c)} = (p-1) \binom{p-1}{p} + \sum_{c=1}^{p-2} \binom{c}{p} \cdot (-1) \\
&= (p-1) \binom{p-1}{p} + \binom{-1}{p} + \sum_{c=1}^{p-1} \binom{c}{p} \cdot (-1) \\
&= p \cdot \binom{-1}{p}
\end{aligned}$$

ועכשיו ל- G^q .

$$\begin{aligned}
G^q &= G \cdot (G^2)^{\frac{q-1}{2}} = G \cdot \left(p \cdot \binom{-1}{p} \right)^{\frac{q-1}{2}} \\
&\equiv G \binom{p}{q} (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}} \pmod{q}
\end{aligned}$$

נשווה בין שתי הנוסחאות ונקבל ש-

$$G \binom{p}{q} (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}} \equiv G \binom{q}{p} \pmod{q}$$

על פי מה שהוכחנו, $G^2 = p \cdot \binom{-1}{p}$ ולכן אפשר לחלק ב- G מוד q ונקבל ש-

$$\binom{p}{q} (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}} \equiv \binom{q}{p} \pmod{q}$$

המספרים בשני האגפים הם ± 1 ולכן השוויון נכון גם בלי \pmod{q} וניצחנו!!

המבנה של $\mathbb{Z}[\zeta_n]$ מודולו p :

אנחנו רוצים להוכיח שלהסתכל על מספר מוד p ב- $\mathbb{Z}[\zeta_n]$, זה כמו להסתכל מוד p על המקדמים שלו.

כיוון אחד ברור: אם כל המקדמים של m, k שקולים מוד p , כלומר, אם $m = \sum_j m_j \zeta_n^j$ ו- $k = \sum_j k_j \zeta_n^j$, אז $m_j - k_j = pz_j$ עבור z_j שלם, ולכן ניתן לבחור $z = \sum_j z_j \zeta_n^j$, ונקבל ש- m, k שקולים גם בתור מספרים ב- $\mathbb{Z}[\zeta_n]/p$.

הכיוון השני יותר מעניין. מספיק להראות שאם $m, k \in \mathbb{Z}$ שקולים בתור מספרים ב- $\mathbb{Z}[\zeta_n]/p$, אז הם שקולים בתור מספרים ב- \mathbb{Z}/p . בשביל זה אנחנו צריכים להוכיח מספר תכונות של $\mathbb{Z}[\zeta_n]$.

למה: כל המספרים ב- $\mathbb{Z}[\zeta_n]$ הם שלמים אלגבריים, כלומר כל מספר ב- $\mathbb{Z}[\zeta_n]$ הוא שורש של פולינום מתוקן עם מקדמים שלמים.

הוכחה: נזהיר שההוכחה לטענה זו אינה לגמרי אלמנטרית, ומשתמשת באלגברה לינארית (אבל ממש קצת אז בתקווה תצליחו להבין!).

נתון לנו $z = \sum a_j \zeta_n^j$. נתבונן ב- p זהויות המתקבלות מכפל של הזהות שלנו ב- ζ_n^ℓ כאשר $0 \leq \ell \leq n-1$. כלומר,

$$z\zeta_n^\ell = \sum_j a_{j,\ell} \zeta_n^j$$

נגדיר ווקטור $v = (1, \zeta_n, \zeta_n^2, \dots, \zeta_n^{n-1})$ ונקבל שמתקיים ש-

$$Av = zv$$

כאשר A זו המטריצה של ה- $a_{j,\ell}$ -ים, כלומר, המקדמים בזהויות שלנו. לפיכך, z הוא ערך עצמי של A ולכן הוא שורש של הפולינום האופייני של A . אבל A זו מטריצה עם ערכים שלמים ולכן לפולינום האופייני שלה יש מקדמים שלמים, וזה בדיוק מה שרצינו. ■

עכשיו נוכיח את הכיוון ההפוך: נניח ש- a, b שלמים וקיים $z \in \mathbb{Z}[\zeta_n]$ כך ש- $m - k = pz$. במילים אחרות, $z = \frac{m-k}{p}$. m, k שלמים ולכן z רציונלי, והוא גם שלם אלגברי. טענה מוכרת היא שכל רציונלי שהוא שלם אלגברי חייב להיות שלם. מהטענה נובע, ש- z שלם ולכן m, k שקולים מוד p מעל השלמים וזה מה שרצינו.

הוכחת הטענה המוכרת: אם $\frac{m}{n}$ רציונלי (ברישום מצומצם) ושורש של פולינום מתוקן עם מקדמים שלמים, אז

$$c_0 + \frac{c_1 m}{n} + c_2 \cdot \frac{m^2}{n^2} + \dots + c_k \cdot \frac{m^k}{n^k} + \frac{m^{k+1}}{n^{k+1}} = 0$$

ולכן

$$m^{k+1} = n(-c_0 \cdot n^k - c_1 \cdot m \cdot n^{k-1} + \dots)$$

אנחנו מניחים ש- m, n זרים ולכן חייב להתקיים ש- $n = 1$.

הוכחה שנייה:

שוב נתחיל מהוכחת הנספח. נתבונן בכל השאריות הזוגיות מודולו p :
 $2, 4, 6, \dots, p-1$. נחלק את כל השאריות שלנו ב-2, נקבל את השאריות
 $1, 2, \dots, \frac{p-1}{2}$, ועכשיו נחליף סימן לכל השאריות האי-זוגיות. כלומר, 1
יהפוך ל-1, 2 ל-2, 3 ל-3, וכך הלאה. חזרנו לרשימה של השאריות
הזוגיות, ולכן המכפלה של כל השאריות נשמרה.

נרשום את כל זה בנוסחאות:

$$\begin{aligned} \prod_{i=1}^{\frac{p-1}{2}} 2i &= 2^{\frac{p-1}{2}} \prod_{i=1}^{\frac{p-1}{2}} i = \left(\frac{2}{p}\right) \prod_{i=1}^{\frac{p-1}{2}} i \cdot (-1)^i \cdot (-1)^i = \\ &= \left(\frac{2}{p}\right) (-1)^{\sum_{i=1}^{\frac{p-1}{2}} i} \prod_{i=1}^{\frac{p-1}{2}} i \cdot (-1)^i = \left(\frac{2}{p}\right) (-1)^{\frac{p^2-1}{8}} \prod_{i=1}^{\frac{p-1}{2}} 2i \end{aligned}$$

ולכן

$$\left(\frac{2}{p}\right) = (-1)^{\frac{p^2-1}{8}}$$

וזה מה שרצינו.

ההוכחה למשפט הכללי תהיה דומה. שוב, נתבונן בכל השאריות הזוגיות
(הסיבה שזה טוב היא שיש $\frac{p-1}{2}$ מהן, זה לא היה קשור לזה שרצינו את
סימן לז'נדר ספציפית של 2). כמו מקודם, נרצה להוציא מכל אחת
מהשאריות גורם של q , להחליף סימנים, ולחזור למכפלה המקורית. הפעם
יהיה לנו יותר קל דווקא להכפיל ב- q ולא לחלק (זה כמובן לא משנה, פשוט
יותר נוח).

עבור a -שארית חלוקה ב- p , נסמן ב- r_a את שארית החלוקה של qa ב- p .
כלומר

$$qa = p \left\lfloor \frac{qa}{p} \right\rfloor + r_a$$

נטען שהקבוצה $\{2, 4, \dots, p-1\}$ שווה לקבוצה

$$\{2q \cdot (-1)^{r_2}, 4q \cdot (-1)^{r_2}, \dots, (p-1)q \cdot (-1)^{r_2}\}$$

נשים לב שכל האיברים בקבוצה השנייה מתאימים לשאריות זוגיות מודולו p . אכן, אם qa זוגי, אז מכפילים אותו ב- (-1) בחזקה זוגית, ואם qa אי-זוגי, אז מכפילים אותו ב- (-1) בחזקה אי-זוגית. בכך מחליפים את הזוגיות מודולו p .

כעת, צריך להסביר שבקבוצה השנייה כל השאריות שונות זו מזו, וזה יסביר ששתי הקבוצות זהות. נניח בשלילה שקיימים a, a' שונים כך ש-

$$qa \cdot (-1)^{r_a} \equiv qa' \cdot (-1)^{r_{a'}} \pmod{p}$$

נצמצם את q ונקבל ש- $a \equiv \pm a' \pmod{p}$. אבל a ו- a' זוגיים, לכן לא יכולים להיות מינוס זה של זה, לפיכך $a = a'$, סתירה.

מצאנו שתי קבוצות זהות. נכפיל את האיברים של כל אחת מהקבוצות ונשווה בין המכפלות:

$$\prod_{2|a} a \equiv \prod_{2|a} aq(-1)^{r_a} \pmod{p}$$

מכפלת ה- a ים מתקזזת ואנו נשארים עם:

$$1 \equiv q^{\frac{p-1}{2}} (-1)^{\sum r_a} \pmod{p}$$

במילים אחרות קיבלנו:

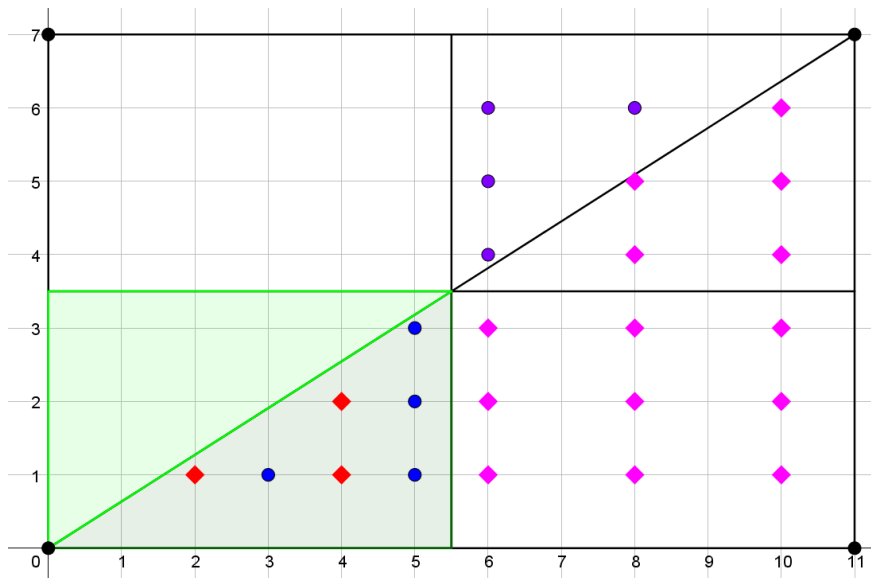
$$\left(\frac{q}{p}\right) \equiv (-1)^{\sum r_a} \pmod{p}$$

שני האגפים שווים ל-1 בערכם המוחלט, לכן השוויון האחרון כמובן נכון גם ללא מודולו. נשאר להבין את הזוגיות של $\sum r_a$. נבין את r_a בצורה "גיאומטרית": נצייר מלבן $[0, p] \times [0, q]$ ונטען ש- $\sum r_a$ סופר את כמות הנקודות עם קואורדינטה x זוגית שנמצאות בתוך המלבן, אבל מתחת לאלכסון. אכן, משוואת האלכסון היא $y = \frac{qx}{p}$ וכאשר נציב $x = a$ נקבל ש- $y = \frac{qa}{p}$. כמות הנקודות השלמות מתחת לנקודה הזו שווה בדיוק ל- r_a . נחלק את הנקודות שלנו לשתי קבוצות, נקודות אדומות, שנמצאות בחצי הראשון (כלומר כאשר $a < \frac{p}{2}$), ונקודות וורודות, שנמצאות בחצי השני (כלומר $a > \frac{p}{2}$) [ראו איור להמחשה עבור $p = 11, q = 7$]. נחליף את הנקודות הוורודות בנקודות שנמצאות בחצי השני, אבל מעל לאלכסון, נקרא לנקודות אלו סגולות. בכל עמודה, החלפנו r_a נקודות וורודות

ב- $q - 1 - r_a$ נקודות סגולות, ולכן לא שינינו את זוגיות של כמות הנקודות. נשקף את הנקודות הסגולות ביחס למרכז המלבן, את הנקודות המשוקפות נצבע בכחול. נשים לב שהנקודות הכחולות נמצאות מתחת לאלכסון ויש להן קואורדינטה x אי-זוגית. הנקודות האדומות והכחולות ביחד נותנות את כל הנקודות בחצי הראשון שנמצאות מתחת לאלכסון (השטח שצבוע בירוק קהה בציור), נסמן את הכמות הזו ב- n .
נסכם, קיבלנו ש-

$$\sum r_a \equiv n \pmod{2}$$

או במילים אחרות ש- $\left(\frac{q}{p}\right) = (-1)^n$.

באופן דומה נקבל ש- $\left(\frac{p}{q}\right) = (-1)^m$ כאשר m מסמן את כמות הנקודות השלמות שנמצאות במלבן, שקואורדינטת ה- y שלהן קטנה מ- $\frac{q}{2}$ ונמצאות בין האלכסון לציר ה- y (השטח שצבוע בירוק בהיר בציור). נשים לב ש- $m + n$ שווה לכמות הנקודות השלמות שנמצאות ברבע הראשון של המלבן (השטח הירוק), כלומר הנקודות שנמצאות בתוך המלבן $\left[0, \frac{p}{2}\right] \times \left[0, \frac{q}{2}\right]$, לפיכך $m + n = \frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}$ ולפיכך נובע:

$$\left(\frac{p}{q}\right) \cdot \left(\frac{q}{p}\right) = (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}}$$

הוכחה שלישית, גרסה ראשונה.

נסמן ב- K_p את כמות הפתרונות שיש למשוואה

$$x_1^2 - x_2^2 + x_3^2 - \dots + x_p^2 = 1$$

מעל \mathbb{Z}/q . נחשב את K_p בשתי דרכים.

דרך ראשונה: נספור את כמות הדרכים לכתוב את 1 כסכום של p שאריות, לכל דרך נחשב את כמות האפשרויות לקבל אותה בתור פתרון למשוואה.

כלומר, אנחנו מסתכלים על כל השאריות a_1, \dots, a_p שסכומן הוא 1 מוד

q כך ש- $a_i \equiv (-1)^{i+1} x_i^2$ לשקילות האחרונה יש בדיוק

$$1 + \left(\frac{(-1)^{i+1} a_i}{q} \right)$$

פתרונות, לכן כמות הפעמים שאפשר לקבל את a_1, \dots, a_p בתור פתרון למשוואה היא

$$\prod_{i=1}^p \left(1 + \left(\frac{(-1)^{i+1} a_i}{q} \right) \right)$$

ולפיכך הנוסחה ל- K_p היא:

$$K_p = \sum_{a_1 + a_2 + \dots + a_p = 1} \prod_{i=1}^p \left(1 + \left(\frac{(-1)^{i+1} a_i}{q} \right) \right)$$

נפתח סוגרים במכפלה, יש שלושה סוגים של ביטויים שיתקבלו בפתיחת

סוגריים: מכפלה של 1-ים, מכפלה שבה כל ה- a_i מופיעים ושאר המכפלות

בהן לפחות אחד מה- a_i מופיע ולפחות אחד מהם לא מופיע. נטען שלכל

מחובר מהסוג השלישי, הסכום הכולל על כל ההצבות האפשריות ל- a_i ים,

מתאפס. נניח ללא הגבלת הכלליות ש- a_2 מופיע במכפלה ו- a_1 לא מופיע

בה. נשים לב שהתנאי $1 \equiv a_1 + \dots + a_p$ לא רלוונטי יותר, כיוון ש- a_1

ידאג להביא את המכפלה ל-1. כלומר, אנחנו רוצים להוכיח ש-

$$\sum_{a_2, \dots, a_p} \left(\frac{a_2 \cdot \dots \cdot a_p}{q} \right) \stackrel{?}{=} 0$$

כאשר מבין a_3, \dots, a_p חלק מהגורמים עלולים לא להופיע במכפלה.

ראשית, נתעלם מהמחברים בהם אחד מבין a_2, \dots, a_p שווה ל-0. נשים לב שלכל $1 \leq t \leq q-1$ ולכל בחירה של הערכים של a_3, \dots, a_p קיים ערך יחיד של a_2 עבורו $\binom{a_2 \cdot \dots \cdot a_p}{q} = t$. לכן, מתקיים

$$\begin{aligned} \sum_{a_2, \dots, a_p} \binom{a_2 \cdot \dots \cdot a_p}{q} &= \sum_{t=1}^{p-1} \sum_{1 \leq a_3, \dots, a_p \leq q-1} \binom{t}{q} \\ &= (q-1)^{p-2} \sum_{t=1}^{p-1} \binom{t}{q} = 0 \end{aligned}$$

כאשר השוויון האחרון נובע מכך שבדיוק מחצית מהשאריות הן שאריות ריבועיות.

סך הכל נקבל ש-

$$\begin{aligned} K_p &= \sum_{a_1+a_2+\dots+a_p=1} 1 + \binom{(-1)^{\frac{p-1}{2}} a_1 \dots a_p}{q} \equiv \\ &\equiv q^{p-1} + \binom{(-1)^{\frac{p-1}{2}} p^{-p}}{q} \pmod{p} \equiv 1 + (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}} \cdot \binom{p}{q} \end{aligned}$$

דרך שנייה: נחליף משתנים, x_1 יוחלף ב- $x_2 + x_1$ ונקבל:

$$x_1^2 + x_3^2 - \dots + x_p^2 - 1 = -2x_1x_2$$

נחלק את קבוצת הפתרונות לשתיים: מתי $x_1 = 0$ ומתי $x_1 \neq 0$. אם $x_1 = 0$ אז יש qK_{p-2} פתרונות, כי x_2 יכול להיות כל דבר ואחרי זה נשאר עם אותה המשוואה אבל x_1, x_2 נמחקו. במקרה השני, לכל בחירה של x_3, x_4, \dots, x_p ו- $x_1 \neq 0$ קיים יחיד, כלומר יש $q^{p-2}(q-1)$ פתרונות כאלו. קיבלנו את הנוסחה:

$$\begin{aligned} K_p &= q^{p-1} - q^{p-2} + qK_{p-2} = q^{p-1} - q^{p-3} + q^2K_{p-4} = \dots \\ &= q^{p-1} - q^{\frac{p-1}{2}} + q^{\frac{p-1}{2}}K_1 \end{aligned}$$

ברור ש- $K_1 = 2$ ולכן $K_p = q^{p-1} + q^{\frac{p-1}{2}}$.

נשווה בין שני הביטויים ונקבל ש-

$$1 + (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}} \cdot \left(\frac{p}{q}\right) \equiv 1 + \left(\frac{q}{p}\right) \pmod{p}$$

זזה מה שרצינו.

הוכחה שלישית, גרסה שנייה.

הפעם נספור את כמות הנקודות על ספירה q ממדית מעל \mathbb{Z}/p . כלומר נספור את כמות הפתרונות למשוואה:

$$x_1^2 + x_2^2 + \dots + x_{q-1}^2 + x_q^2 = 1$$

כאשר $x_i \in \mathbb{Z}/p$. נסמן ב- K_q את כמות הפתרונות.

ראשית, נחשב את $K_q \pmod{q}$. נשים לב שלכל פתרון (x_1, x_2, \dots, x_q) ולכל $a \in \mathbb{Z}/q$ גם $(x_{a+1}, x_{a+2}, \dots, x_{a+q})$ הוא פתרון. יתר על כן, לכל a מתקבל פתרון שונה, אלה אם $x_1 \equiv \dots \equiv x_q \pmod{p}$. קיבלנו שקבוצת הפתרונות מתחלקת ל- q יות של פתרונות ועוד קצת פתרונות ש- q נשארים בצד" ולא נכנסים ל- q יות שלנו. הפתרונות שנשארים בצד מתאימים לפתרונות של המשוואה

$$qx^2 = 1 \pmod{p}$$

ויש בדיוק $1 + \left(\frac{q}{p}\right)$ פתרונות למשוואה הזו. סך הכל קיבלנו ש-

$$K_q = 1 + \left(\frac{q}{p}\right) \pmod{q}$$

כעת, נחשב את K_q במדויק. נעשה זאת באופן אינדוקטיבי. נעביר אגפים במשוואה:

$$x_1^2 + x_2^2 + \dots + x_{q-2}^2 = 1 - x_{q-1}^2 - x_q^2$$

אם $x_{q-1}^2 + x_q^2 = r$ אז אנחנו רוצים לספור נקודות על ספירה $q - 2$ ממדית שהרדיוס בריבוע שלה הוא $1 - r$. לכל r , נחשב את כמות הדרכים להציג אותו בתור $x_{q-1}^2 + x_q^2$, נסכום על כל ה- r ים, ונקבל נוסחה רקורסיבית לכמות הנקודות על ספירה q ממדית כתלות בספרות $q - 2$ ממדיות.

נסמן ב- $K_{n,r}$ את כמות הנקודות על ספירה n ממדית שהרדיוס בריבוע שלה הוא r . נתחיל מהמקרה הדו ממדי, כלומר, נחשב את כמות הפתרונות

ל- $x_{q-1}^2 + x_q^2 = r$. נספור את כמות הדרכים לכתוב את r כסכום של שתי שאריות: $r = a + b$, כל אופציה אמורה להיספר

$$\left(1 + \left(\frac{a}{p}\right)\right) \left(1 + \left(\frac{b}{p}\right)\right)$$

פעמים, כי יש $1 + \left(\frac{a}{p}\right)$ פתרונות ל- $x_q^2 = a$ וכנ"ל עבור b . לכן, נקבל

$$\begin{aligned} K_{2,r} &= \sum_{a+b=r} \left(1 + \left(\frac{a}{p}\right)\right) \left(1 + \left(\frac{b}{p}\right)\right) \\ &= \sum_{a+b=r} \left(1 + \left(\frac{a}{p}\right) + \left(\frac{b}{p}\right) + \left(\frac{ab}{p}\right)\right) \end{aligned}$$

המחברים $\left(\frac{a}{p}\right), \left(\frac{b}{p}\right)$ נסכמים ל-0, כי a עובר על כל שארית פעם אחת בדיוק ויש כמות זהה של שאריות ריבועיות ולא ריבועיות. בשביל לחשב את הסכום על המחבור האחרון, נציב $b = r - a$ ונקבל שצריך לחשב את הסכום: $\sum \left(\frac{a(r-a)}{p}\right)$. נתעלם מהמחבור שמתאים ל- $a = 0$, הוא בכל מקרה מתאפס. בכל מחבור אחר, נחלק ב- a^2 את הביטוי בתוך הסוגריים ונקבל:

$$\sum_a \left(\frac{a(r-a)}{p}\right) = \sum_{a=1}^{p-1} \left(\frac{\frac{r}{a} - 1}{p}\right) = -\left(\frac{-1}{p}\right)$$

אם $r \neq 0$, אז $\frac{r}{a} - 1$ עובר על כל השאריות למעט השארית -1 ולכן הסכום שווה ל- $\left(\frac{-1}{p}\right)$. אם $r = 0$ אז כל המחברים בסכום שווים ל- $\left(\frac{-1}{p}\right)$. סך הכל נקבל ש-

$$K_{2,r \neq 0} = p - \left(\frac{-1}{p}\right), \quad K_{2,0} = p + (p-1) \cdot \left(\frac{-1}{p}\right)$$

נציב את הביטויים שקיבלנו בנוסחה עבור $K_{n,r}$:

$$\begin{aligned}
K_{n,r} &= \sum_{0 \leq x_{n-1}, x_n \leq p} K_{n-2, a-x_{n-1}^2-x_n^2} = \\
&= \left(p - \left(\frac{-1}{p} \right) \right) \sum_{0 \leq a \leq p-1, a \neq r} K_{n-2, a} + K_{n-2, r} \left(p + \left(\frac{-1}{p} \right) (p-1) \right) = \\
&= \left(p - \left(\frac{-1}{p} \right) \right) \sum_{a=0}^{p-1} K_{n-2, a} + K_{n-2, r} \left(p \left(\frac{-1}{p} \right) \right)
\end{aligned}$$

נשים לב שהסכום במחובר הראשון שווה ל- p^{n-2} , כי כל נקודה במרחב ה- $n-2$ ממדי נמצאת על ספירה מרדיוס כלשהו. לכן,

$$K_{n,r} = p^{n-1} - \left(\frac{-1}{p} \right) p^{n-2} + K_{n-2, r} \left(p \left(\frac{-1}{p} \right) \right)$$

זו נוסחה רקורסיבית שנוכל להמשיך לפתוח. נציב ב- $K_{n-2, r}$ ביטוי דומה שתלוי ב- $K_{n-4, r}$ נקבל ש-

$$\begin{aligned}
K_{n,r} &= p^{n-1} - \left(\frac{-1}{p} \right) p^{n-2} + \left(\frac{-1}{p} \right) p^{n-2} - p^{n-3} \left(\frac{-1}{p} \right)^2 + \\
&+ p^2 \left(\frac{-1}{p} \right)^2 K_{n-4, r} = p^{n-1} - p^{n-3} \left(\frac{-1}{p} \right)^2 + p^2 \left(\frac{-1}{p} \right)^2 K_{n-4, r}
\end{aligned}$$

נבחר $n = q, r = 1$ ונמשיך באופן דומה עד שנגיע ל- $K_{1,1}$ שכמובן שווה ל-2. סך הכל נקבל את הנוסחה הבאה:

$$\begin{aligned}
K_{q,1} &= p^{q-1} - p^{\frac{q-1}{2}} \left(\frac{-1}{p} \right)^{\frac{q-1}{2}} + p^{\frac{q-1}{2}} \left(\frac{-1}{p} \right)^{\frac{q-1}{2}} K_{1,1} = \\
&= p^{q-1} + p^{\frac{q-1}{2}} \left(\frac{-1}{p} \right)^{\frac{q-1}{2}}
\end{aligned}$$

נעשה מודולו q ונשווה עם הביטוי האחר שקיבלנו. מהנוסחה שפיתחנו כרגע נובע ש-

$$K_q \equiv 1 + \left(\frac{p}{q} \right) (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}} \pmod{q}$$

ולפני כן הוכחנו ש- $K_q = 1 + \left(\frac{q}{p} \right) \pmod{q}$.

נשווה בין הביטויים וננצח!

הוכחה רביעית

נתבונן ב- \mathbb{Z}/pq^* , כלומר כל השאריות מודולו pq שזרות ל- pq . יש $(p-1)(q-1)$ שאריות כאלו, נחלק אותן לשתי קבוצות, כך שמבין כל זוג שאריות $(x, -x)$ תבחר בדיוק שארית אחת. יש מספר דרכים לעשות זאת.

ראשית, ניתן לבחור את השאריות שקטנות מ- $\frac{pq}{2}$, זה כמובן מקיים את התנאים.

דרך נוספת לעשות את החלוקה משתמשת במשפט השאריות הסיני, שאומר שקיימת התאמה חח"ע ועל בין השאריות ב- \mathbb{Z}/pq^* , לבין זוגות של שאריות ב- $\mathbb{Z}/p^* \times \mathbb{Z}/q^*$. בשביל החלוקה שלנו נבחר את כל השאריות ב- \mathbb{Z}/pq^* שמתאימות לזוגות $(a, b) \in \mathbb{Z}/p^* \times \mathbb{Z}/q^*$, כאשר $1 \leq a \leq \frac{p-1}{2}$. קל לראות שהחלוקה הזו מקיימת את התנאי שרצינו: בחרנו בדיוק חצי משאריות מודולו pq , וקל לראות שלא בחרנו שתי שאריות x, y כך ש- $x \equiv -y \pmod{pq}$. אכן, אם זה היה המצב אז $x \equiv -y \pmod{p}$, בסתירה לכך ש- $1 \leq a \leq \frac{p-1}{2}$.

מכל זוג $(x, -x)$ נבחרה בדיוק שארית אחת, ולכן מכפלת כל האיברים בקבוצה הראשונה שווה עד כדי סימן למכפלת האיברים בקבוצה השנייה.

נחשב את המכפלה בכל קבוצה במודולו p ומודולו q , ונשווה בין שתי המכפלות.

נתחיל מהקבוצה השנייה שבנינו. נסמן את מכפלת האיברים שלה ב- Π_2 . מתקיימת השקילות הבאה:

$$\Pi_2 \equiv \left(\left(\frac{p-1}{2} \right)! \right)^{q-1} \pmod{p}$$

נשים לב ש-

$$\left(\left(\frac{p-1}{2} \right)! \right)^2 \equiv (p-1)! \cdot (-1)^{\frac{p-1}{2}} \pmod{p}$$

ולכן

$$\cdot \Pi_2 \equiv \left((p-1)! \cdot (-1)^{\frac{p-1}{2}} \right)^{\frac{q-1}{2}} \equiv (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2} + \frac{q-1}{2}} \pmod{p}$$

עכשיו נחשב את המכפלה מודולו q :

$$\cdot \Pi_2 \equiv ((q-1)!)^{\frac{p-1}{2}} \equiv (-1)^{\frac{p-1}{2}} \pmod{q}$$

נעבור לקבוצה הראשונה: נחלק את אברי הקבוצה ל- $\frac{q-1}{2} - 1$ בלוקים מהצורה $p \cdot k + 1, \dots, p(k+1) - 1$, כאשר $0 \leq k \leq \frac{q-1}{2} - 2$, ועוד "חצי בלוק" נוסף $\left(\frac{q-1}{2} - 1\right) \cdot p + 1, \dots, \left(\frac{q-1}{2} - 1\right) \cdot p + \frac{p-1}{2}$.

נשים לב שלא כל המספרים בבלוקים האלו נמצאים בקבוצה, הרי עלינו להוריד את המספרים שמתחלקים ב- q . כלומר, עלינו להוריד את המספרים $q, 2q, \dots, \frac{p-1}{2} \cdot q$.

מודולו p , מכפלת האיברים בכל בלוק היא $(p-1)!$ והמכפלה של החצי בלוק האחרון היא $\frac{p-1}{2}!$. סך הכל נקבל:

$$\begin{aligned} \Pi_1 &\equiv \frac{((p-1)!)^{\frac{q-1}{2}} \cdot \left(\frac{p-1}{2}\right)!}{q \cdot 2q \cdot \dots \cdot \left(\frac{p-1}{2} \cdot q\right)} \equiv \frac{((p-1)!)^{\frac{q-1}{2}}}{q^{\frac{p-1}{2}}} \\ &\equiv \frac{((p-1)!)^{\frac{q-1}{2}}}{\binom{q}{p}} \equiv (-1)^{\frac{q-1}{2}} \cdot \binom{q}{p} \pmod{p} \end{aligned}$$

באופן דומה נקבל ש-

$$\Pi_1 \equiv (-1)^{\frac{p-1}{2}} \cdot \binom{p}{q} \pmod{q}$$

נזכור ש- $\Pi_1 \equiv \pm 1 \cdot \Pi_2 \pmod{pq}$ ולכן יש שתי אפשרויות.

או ש- $\Pi_1 \equiv \Pi_2 \pmod{p}$ ו- $\Pi_1 \equiv \Pi_2 \pmod{q}$, או ש- $\Pi_1 \equiv -\Pi_2 \pmod{p}$ ו- $\Pi_1 \equiv -\Pi_2 \pmod{q}$.

לא יתכן ש- $\Pi_1 \equiv \Pi_2 \pmod{p}$ אבל $\Pi_1 \equiv -\Pi_2 \pmod{q}$.

מודולו q ההבדל, בסימן בין Π_1 ל- Π_2 הוא $\binom{p}{q}$ ואילו מודולו p ההבדל בסימנים הוא $\binom{q}{p} \cdot (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}}$. כפי שאמרנו, ההבדלים בסימנים צריכים להיות שווים ולכן

$$\binom{p}{q} \cdot \binom{q}{p} = (-1)^{\frac{p-1}{2} \cdot \frac{q-1}{2}}$$